

NOVI BESTSELLER OTKRIVA STRAŠLJUĆE

‘NAPALM JE NAJGORE ORUŽJE KOJE JE ĆOVJEK IZMISLILO. POBIO JE VIŠE LJUDI NEGOMA BILO KOJA ATOMSKA BOMBA!’

PIŠE
TANJA
RUDEŽ

FOTO GETTY IMAGES

Profesor Robert Neer sa sveučilišta Columbia objavio je povijest napalma, najubođitijeg oružja koje je ikada postojalo i koje se neslavno proslavilo u brutalnim bombardiranjima Vijetnama, ali i u BiH

Prestravljeni vijetnamski djeca vrišteći trče cestom, a u sredini je gola djevojčica kojoj je napalm spržio kožu, potresna je fotografija iz lipnja 1972. Tada mladom AP-ovom fotografu Nicku Utu donijela je Pulitzerovu nagradu, a djevojčicu Kim Phuc pretvorila u simbol patnji vijetnamskih civila koji je duboko dirnuo cijeli svijet i pomogao da se okonča rat u Vijetnamu.

Pričom o Kim Phuc počinje i završava nedavno objavljena knjiga "Napalm: An

American Biography" Roberta Neera, predavača na Sveučilištu Columbia.

Tenisaci u panicu

Želim pripovjediti o povijesti SAD-a u svijetu 20. stoljeća te posebice o globalnom impaktu američke vojne snage. Knjiga o napalmu jedan je od načina da to predoči - rekao mi je Neer o svojoj knjizi koju su kritičari nazvali najsveobuhvatnijom povješću napalma, jednog od najstrašnijih oružja korištenih u prošlom stoljeću.

Napalm (što je kratica od

natrijev palmimat) lako je zapaljiva smjesa benzina i aluminijskih soli, a dodaci ga mogu učiniti samozapaljivim u zraku ili gorivim na snijegu i vodi. Njegovi korijeni sežu u bizantsko doba kada je korištena Grčka vatra, zapaljiva tekućina koja je gorila i na vodi. Ipak, napalm u svome modernom izdanju svoju je promociju doživio na američki Dan neovisnosti 1942. Toga sunčanoga 4. srpnja izumitelj napalma, američki kemičar i harvardski profesor Louis Fieser dovršio je 35 kilograma teški ob-

jekt na sveučilišno nogometno igralište. Udaljivši se nekoliko desetaka metara od objekta, Fieser je pritisnuo gumbe i u zraku se pojavio spektakularni ružičasti vatreni oblak s grudama zapaljivog gela koje su padale na zemlju. Kako su u blizini u tijeku bili teniski mečevi, uplašeni tenisači počeli su panično bježati postavši tako prvi svjedoci zastrašujuće Fieserove invencije.

Od lijekova do napalma

Zanimljivo je kako je Fieser bio ugledni i omiljeni profe-

sor koji je cijeli svoj život posvetio kreiranju lijekova i kemikalija kako bi pomogle ljudima. Primjerice, Fieser je sudjelovao u sintezi vitamina K, a bio je i dio tima koji je prvi spoznao da pušenje uzrokuje smrt. Je li Fieser bio svjestan kako je izumivši napalm stvorio strašno oružje, upitala sam Neera.

- Louis Fieser tvrdio je kako je njegov tim izumio oružje s idejom da se koristi protiv predmeta i objekata, a ne protiv 'djece i budista' što je izjavio reporteru New York Timesa koji mu je slično pita-

nje postavio tijekom Vijetnamskog rata. Tada je rekao kako je tijekom Drugog svjetskog rata samo pomogao u testiranju oružja koje bi se koristilo protiv stambenih zgrada, uključujući i pažljivo gradene japanske i njemačke domove. Stoga je teško zamisliti da nije imao ideju o tome kako će se njegov izum koristiti na velikoj skali - rekao je Neer.

Prvo na Siciliji

Američke su trupe napalm prvi put upotrijebile na Siciliji u kolovozu 1943., a do kraja Drugog svjetskog rata postao je andeo smrti koji je odnio desetke tisuća života.

- Napalm bombe izazvale su 9. ožujka 1945. u Tokiju buktinje koje su tijekom samo jedne noći ubile više od 87.500 ljudi. To je više mrtvih nego od eksplozije atomske

ŠNU ISTINU

bombe u Hiroshima ili Nagasakiju. Zapravo, to je najveći broj žrtava koji su stradali tijekom samo jedne bitke u ljudskoj povijesti pa je u tom smislu napalm najsmrtonosnije oružje ikad izumljeno - pojasnio je Neer, a zatim citirao američkog generala Curtisa LeMaya koji je vodio napade na Tokio, Hiroshima i Nagasaki.

- Te noći s 9-og na 10-i ožujak u Tokiju smo spržili, skuhali i na smrt ispekli više ljudi nego ih je isparilo tijekom Hiroshime i Nagasakija zajedno, zapisao je Le May.

- Tijekom pet mjeseci, od ožujka 1945. pa do kraja rata 16,5 tisuća tona napalma u 13 milijuna M-69 bombi, zajedno s napalmom u drugim bombama i eksplozivnim sredstvima devastiralo je 274 četvorna kilometra u šest japanskih najvećih gradova te uništilo ili oštetilo 438 četvornih kilometara. Usoredbe radi, atomska bomba spalila je 12 četvornih kilometara u Hiroshima i 3,74 četvorna kilometra u Nagasakiju - dodaо je Neer.

Unatoč tome što je još u Drugom svjetskom ratu pokazao svoju demonsku prirodu, napalm je ipak postao simbol stradanja civila u Vijetnamu.

Selo Trang Bang

- Ne znam koliko je civila napalm ubio tijekom Vijetnamskog rata, no u razdoblju između 1963. do 1973. godine na Indokinu je pao 388.000 tona američkih napalm bombi. Usoredbe radi tijekom tri godine rata u Koreji korišteno je 32.357 tona, a u Japanu je 1945. ispušteno 16.500 tona napalma - rekao je Neer.

Najpoznatiji napad napalmom tijekom rata u Vijetnamu dogodio se 8. lipnja 1972. nad selom Trang Bang. Mnogi su poginuli dok su preživjeli bježali vrišteći od boli. Među njima bila je i gola, devetogodišnja Kim Phuc čiju je odjeću spalio napalm. Njeni tijelo bilo je zahvaćeno opeklina, a jedino su joj tabani bili netaknuti. Fotograf Nick Ut u trenutku je snimio ikonografsku fotografiju, a zatim je duboko potresen djevojčicu odveo u malu obližnju bolnicu gdje su mu rekli da neće preživjeti. Nakon što je Utova fotografija obišla svijet britanski televizijski novinar Christopher Wain odlučio je pod svaku cijenu pomoći djevojčici te je prebacio Kim Phuc u američku bolnicu u Saigonu (danas Ho Ši Min). Tamo je provela 13 mjeseci i bila povrgnuta 17 operacija. "Napalm djevojčica" danas ima 50 godina, udana je i živi s mužem i djecom u Torontu, a postala je i veleposlanica UNESCO-a.

- Nisam se sreo s Kim Phuc, ali sam s njom dva puta razgovarao telefonski. Njeni priča i misli o moralnosti napalma su utkani u moju knjigu. Rekla mi je: 'Nož može biti korišten za dobro u rukama ljudi koji ga koriste. Ako ga koriste kako bi uništili druge ljude, to je strašno i zlo.' Također, njezi-

I Srbi su koristili napalm u napadu na Bihać 18. studenoga 1994., piše Robert Neer

nom mišlju da 'pravila dolaze od ljudi koji ih koriste' završava moja knjiga - rekao je Neer koji tvrdi kako je napalm, od trenutka kada je izumljen u Drugom svjetskom ratu, korišten u većini velikih vojnih konfliktova te barem u 16 zemalja. U knjizi opisuje i to kako su Srbi koristili tijekom rata u BIH.

- Dan presude za napalm stigao je 18. studenoga 1994. kada su srpski zapovjednici ispuštili želatiniranu zapaljivu bombu na grad Bihać u sjeverozapadnoj Bosni. Bio je to drugi udar na Bihać, smješten u UN-ovoju 'sigurnoj zoni', u svega 10 dana i sigurno ne prvi slučaj da su tijekom 2,5 godišnjeg konfliktova Srbi izazivali UN. Ali, to je bio prvi put da je korišten napalm i svjetski su lideri odgovorili odmah i bez imalo oklijevanja. Samo tri dana kasnije mlađnjaci iz SAD-a, Velike Britanije, Francuske i Nizozemske udružili su se u 'najvećem zračnom napadu' od kraja Drugog svjetskog rata te bombardirali bazu koju su Srbi koristili za avione s napalmom bombama. Tako je NATO kaznio Srbe zbog napalmom - ispričao je Neer koji napalm naziva "ratnim kriminalom u probaciji".

Obama potpisao

- Ujedinjeni su narodi 1980. godine usvojili Protokol III Konvencije o konvencionalnom oružju. Prema tome sporazumu, korištenje zapaljivih sredstava, uključujući napalm, koja se rabe protiv 'koncentracija civila' nije dozvoljeno: to je ratni kriminal. No, napalm se može koristiti u određenim situacijama. Primjerice legalno je koristiti zapaljiva sredstva kao oružje protiv vojnih ciljeva koji nisu obilježeni kao 'koncentracija civila'. Stoga kažem da je napalm u probaciji: on je pod nadzorom. Uspit, SAD je potpisao taj sporazum 2009. kada je predsjednik Obama preveo svoj prvi radni dan u Bielu kući - zaključio je Neer. *

BABILON

TKO, S KIM, KADA I GDJE

PREMIJERA SVJETSKOG KAZALIŠNOG HITA U TEATRU EXIT

Predstava 'Plemen' zarađila ovacije zagrebačke publike

Gledalište teatra Exit prekisno je bilo premalo za sve koji su željeli pogledati premijeru predstave "Plemen" nastalu u koprodukciji kazališta Planet Art i Teatra Exit. U glavnim ulogama u drami nastaloj prema tekstu engleske spisateljice Nine Raine, najvećeg svjetskog kazališnog hita u protekloj godini, našli su se Marko Torjanac, Slaven Španović, Petra Kurtela, Janko Popović Volarić, Vanda Winter te Slavica Knežević, koja se prihvati i redateljske palice.

Kako je njegov otac Janko Popović Volarić odradio ulogu u predstavi koja je na kraju zarađila ovacije publike došao je pogledati i njegov sin David u društvu mladog redatelja Nevija Marasovića, a roditelje je podržao i Jan Torjanac. *M. L.

GOSTOVANJE BEOGRADSKOG DRAMSKOG POZORIŠTA U ZAGREBU

Srpska verzija hit-predstave 'Ne igraj na Engleze' u Kerempuhu

Zagrebačka publika u četvrtak je u kazalištu Kerempuh imala priliku vidjeti srpsku verziju hit-predstave mlađog dramskog pisca Vladimira Đurđevića "Ne igraj na Engleze" u produkciji Beogradskog dram-

skog pozorišta. Kakvi su u istoimenoj predstavi njihovi srpski kolege, u Kerempuhu su došle vidjeti i zvijezde domaće verzije "Ne igraj na Engleze" Borko Perić, u čijoj se ulozi Buleta našao Ivan Tomić, Hrvoje

Kečkeš, čijeg Pauna glumi Daniel Sić, te Tarik Filipović, čiji lik Piksija igra Marko Živić. Budući da je Tarik zbog ozljede bio dulje vrijeme na bolevanju, u njegovu je ulogu uskočio Rene Bitorajac koji je tako-

đer sa suprugom došao na gostovanje beogradskih kolega. Na predstavi je bio i veleposlanik Republike Srbije u Hrvatskoj Stanimir Vukićević kojem je društvo pravio Kerempuhov ravanatelj Duško Ljuština. *

VEČER ZABAVE U SKLOPU CROATIA BOAT SHOWA U SPLITU

Zećice u toplesu, plesačice oko štange i barmani žongleri u hotelu Atrium

Ovogodišnji Croatia Boat Show u Splitu zavodljivim plesom oko štange začinile su u petak uvečer u hotelu Atrium seksiz izvođačice, u velikoj časi šampanjca svoj je nastup, u stilu burleske, izvela gošća iznenadnjenja iz Nizozemske, a sve to

popratile su Playboyeve zećice u toplesu uz glazbu DJ-ice Jane Miss 4play, također u toplesu. Uz brojne plesačice u maštovitim kostimima, koje su malo toga prepustale mašti, goste su zabavljali i vrhunski splitski barmani žongleri sa jum "fire show". *M. L.

NEJAMARKIĆEVIĆ/CROPIX

RADOMIR SARAJEN

TOSKOŠUJIĆ/CROPIX